

Сиводод Іван Сергійович,

кандидат юридичних наук

(Інститут права імені Князя Володимира Великого
Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2057-9609>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ ВИДОВОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Анексія російською федерацією українського Криму у 2014 році, окупація спільно з представниками терористичних організацій так званих «ДНР» та «ЛНР» частини територій Донецької та Луганської областей, а також з початку повномасштабного вторгнення до України 24 лютого 2022 року – Київської, Чернігівської, Житомирської та Сумської областей, які у подальшому було звільнено Збройними силами України, та Харківської, Запорізької, Херсонської та Луганської областей, звільнення яких триває дотепер, не означає, що Україна «автоматично» не несе жодної відповідальності за порушення прав українських громадян, які перебувають на тимчасово окупованій території. Незважаючи на умови воєнної агресії та повномасштабних бойових дій, зобов'язання розслідувати порушення прав людини існує навіть у складних та небезпечних умовах, включаючи умови військового конфлікту, у тому числі й тоді, коли події, що призвели до необхідності розслідування правопорушень, відбуваються в атмосфері повсюдного насильства, і слідчі повинні працювати в умовах перешкод та труднощів, що змушують їх вдаватися до менш ефективних методів розслідування в умовах проведення бойових дій.

За загальної тенденції зменшення у 2022 році рівня злочинності на підконтрольній Україні території особливу тривогу викликають факти збільшення їх кількості на тимчасово окупованих територіях, непідконтрольних Україні, стосовно цивільних осіб, у тому числі найменш захищених категорій, таких як жінки, діти, особи похилого віку незалежно від статі, люди з інвалідністю, пов'язані із вбивствами, звалтуванням, незаконним позбавленням волі та викраденням осіб, у тому числі малолітніх дітей, заволодіння чужим майном шляхом насильства, екоциду, масового знищення людей тощо. Непоодинокі випадки умисних вбивств, які пов'язані з прихованням трупу, імітації смерті у ході бойових подій тощо.

Станом на 27 травня 2022 року за наявною інформацією з відкритих джерел Офісом Генерального прокурора зареєстровано 20877 злочинів російської федерації проти України, у тому числі 14193 злочинів агресії та воєнних злочинів і 6684 злочинів проти національної безпеки. Поряд з цим станом на 21 червня 2022 року лише на території Київської області знайдено 1333 тіла місцевих жителів, які загинули від рук окупантів, 213 тіл ще не ідентифіковано, ще 300 осіб вважаються зниклими безвісти.

При цьому більшість цих злочинів вчиняється військовослужбовцями російської федерації, найманцями приватних військових компаній, які воюють на її боці, представниками так званих терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», колаборантами у складі відповідних злочинних груп.

Водночас розкриття й розслідування цих правопорушень становить для органів слідства та прокуратури серйозні труднощі.

Оскільки в наявній вітчизняній криміналістичній доктрині відсутні напрацювання щодо створення окремої видової методики розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на окупованій території, наше дослідження присвячене висвітленню проблем побудови видової та міжвидової методики розслідування правопорушень, вчинених під час проведення бойових дій на тимчасово окупованій території України за період з початку проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил упродовж 2014–2022 років та повномасштабного російського вторгнення до України 24 лютого 2022 року і дотепер.

Ключові слова: методика розслідування, військові дії, повномасштабна війна, тимчасово окуповані території України, видові та міжвидові методики розслідування правопорушень.

Постановка проблеми. Вранці 24 лютого 2022 року війська російської федерації розпочали повномасштабні військові дії проти держави України. Реагуючи на вказані військові дії, Президент України видав Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», зазначивши, що у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в Україні вводиться воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 [1].

Крім цього, Президентом та Верховною Радою України прийняті необхідні законодавчі акти для діяльності органів державної влади та її громадян, зокрема Указ Президента України «Про загальну мобілізацію», Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію», Закон України «Про основи національного спротиву», Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Частина території Харківської, Херсонської, Запорізької та інших територій були захоплені та окуповані військами РФ. З березня 2022 року на цих територіях України були встановлені тимчасові адміністрації з числа колаборантів, які перейшли до співпраці на боці окупаційних військ [2].

Зазначається, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини й громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасове обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Одним із проявів цієї негативної тенденції на тимчасово захоплених терористичними угрупованнями та військовими РФ частини міст України є значне зростання злочинності загалом і збільшення зокрема особливо тяжких злочинів проти особи, таких як умисні вбивства, розбійні напади, крадіжки, вимагання тощо. Слідчі та прокурори, які встигли евакуюватися із захоплених територій, продовжили фіксувати відомі їм правопорушення в порядку ст. 214 КПК України, але повноцінне розслідування у розумінні КПК фактично у провадженнях було призупинено з певних причин [3; 4].

Так, кількість зареєстрованих вбивств за період провадження бойових дій за останні 8 років в Україні збільшилася майже втричі. Найбільше їх вчинилося в період 2015–2016 років, коли відбувався наступ озброєних формувань у містах Дебальцево, Донецьк, Маріуполь, Курахове, Іловайськ тощо. У цей час у ході бойових дій загинули понад 2 тис. чоловіків особового складу Збройних сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України та Служби безпеки України [5]. Військовою прокуратурою зареєстровані кримінальні провадження, але огляд місця події не проводився, експертні дослідження потерпілих осіб не проведено, місце знаходження більше ніж 600 до цього часу не встановлено. З лютого 2022 року різко зросло вчинення всіх категорій правопорушень. До деокупації території України частину правопорушень слід відносити до латентного рахунку. Понад 2300 осіб особового складу перебувають у полоні бойовиків, вій-

ськових РФ, їхній стан правоохоронним органам України не відомий.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам наукового обґрунтування побудови методики розслідування окремих видів правопорушень у науці криміналістики у 80-х, 90-х роках минулого століття видатними вченими України приділялася певна увага. Вагомий внесок у побудову класифікаційних ознак різноманітних правопорушень зробили такі вчені, як В.П. Бахін, А.Ф. Волобуєв, А.Ф. Зелінський, В.А. Журавель, В.С. Кузьмичов, В.П. Колмаков, В.Є. Коновалова, В.А. Образцов, М.І. Панов, М.А. Погорєцький, О.С. Саїнчин, В.В. Тіщенко, В.Ю. Шепітько та інші.

Формування цілей статті. Проте комплексного вивчення внутрішніх процесів, що детермінують розробку основ побудови видових методик розслідування правопорушень у вітчизняній криміналістиці, не проводилося. Оскільки цей процес має закономірний характер, склалася об'єктивна необхідність у розробленні методик вирішення завдань, типових для всіх випадків розслідування.

Виклад основного матеріалу. Типову методику розслідування слід відрізнити від методики розслідування у відповідному кримінальному провадженні. Як різновид наукової продукції перша з числа зазначених методик являє собою якийсь еталон того, як слід діяти слідчому за тих чи тих умов. Оскільки йдеться про типовий варіант такої діяльності, вона має допоміжне та орієнтує для слідчого значення. До змісту типових методик входять лише положення, що відображають усе те, що з необхідністю у усіх розглянутих випадках повторюється, є типовим і для досліджуваних діянь, і для діяльності з їх дослідження. Тому в ній не враховується маса деталей, з якими слідчий стикається під час розслідування конкретного кримінального провадження, але які не повторюються у всіх аналогічних ситуаціях, є по-своєму унікальними, не характерними для явищ усього класу.

Отже, методика розслідування конкретного злочину являє собою не систему методичних рекомендацій, що вказують на те, як доцільно діяти, а систему реального втілення в життя узагальнених методичних ідей, схем і процедур в умовах роботи з відповідним кримінальним провадженням.

Аналіз і узагальнення наукових поглядів із такої проблеми дозволяють виділити низку теоретичних передумов, які й утворюють інформаційно-пізнавальну структуру розслідування окремих категорій злочинів, таких, які, наприклад, вчинялися на тимчасово окупованій території України.

Безсумнівно, що за своєю сутністю розслідування є системною діяльністю, здійснюваною належним суб'єктом та спрямованою на розкриття вчиненого злочину і встановлення істини у кримінальній справі. Зазначена теза, що проголошена професорами В.П. Колмаковим, В.В. Тіщенком та іншими, в основному є доктринаю загального характеру і за своєю суттю дає лише загальний напрям організаційної діяльності з розкриття злочинів [6, с. 403; 7, с. 108–111].

При цьому ми відзначимо, що з позиції деяких авторів слідча діяльність характеризується багатофункціональністю і досить широким колом осіб, які беруть у ній певну участь, а також різноманітністю цілей і завдань, що стоять перед нею [4, с. 201; 6, с. 48–51]. Навіть одна окремо взята забезпечувана криміналістичними методами і засобами функція з дослідження обставин справи з метою встановлення об'єктивної істини передбачає

надзвичайно складну організаційно-тактичну, методику-евристичну і процесуальну діяльність.

Вчинені злочини різноманітні, як відзначає Р.С. Белкін, не тільки окремі види злочинів не схожі один на одного, але й навіть серед злочинів одного виду немає таких, розслідування яких не відрізнялося б у кожному випадку низкою індивідуальних особливостей. Безумовно, розслідування злочинів у загальному значенні повинне підкорятися певним законам. Відповідно до цього можуть бути сформульовані, як відзначає В.П. Колмаков, два фундаментальні криміналістичні закони:

1) неможливо вчинити злочин, не залишивши при цьому слідів;

2) не існує принципово злочинів, що не розкриваються [6, с. 520].

Однак і перший, і другий закони не є самі по собі структурами поза статикою і динамікою, що відбуваються як у них самих, так і поза їхніми процесами. Зазначені процеси виникають досить бурхливо, як правило, в одному або декількох сценарних форматах і зумовлені тим, що як дії, так і бездіяльність певних осіб перебувають у системі певних інформаційних потоків.

Звідси виникають постійні складнощі з витребуванням необхідної інформації, а у разі одержання потрібна їй правильна інтерпретація і перевірка.

Не можна не погодитися з тим, що в розслідуванні пізнання істини відбувається не шляхом абстрактного споглядання або міркування, а шляхом тактики інтелектуальної боротьби, у ході якої «виявляються тонкі інсценування, розкриваються масковані дії і штучно створені результати, відбувається спілкування з особами, які докладають зусиль для того, щоб істина залишилася невстановленою, а процесуальне спілкування не дало результатів, необхідних для розслідування» [7, с. 108].

Отже, як указує В.В. Тищенко у своєму дослідженні, розслідування доцільно розглядати як різновид предметної діяльності, що являє за формою і змістом складну динамічну обмежено відкриту систему, яка взаємодіє з конфронтуючою системою діяльності із вчинення злочинів [7, с. 108–111].

За своєю природою і сутністю розслідування злочинів є різновидом пізнавальної діяльності. У цьому розумінні думка В.В. Тищенка узгоджується з думкою такого видатного вченого, як професор В.О. Образцов, який зауважує, що уявне відтворення на підставі зібраних фактичних даних цілісної картини вчиненого і його наслідків у всіх суттєвих криміналістично і юридично значимих ознаках утворює загальне пізнавальне завдання кримінального судочинства.

Що ж стосується принципової можливості розкриття кожного окремо взятого злочину, то зазначена теза або один із загальних законів базується на положенні діалектичного матеріалізму про пізнаваність світу, подій і явищ як сьогодення, так і минулого, пізнання об'єкта шляхом діяльності і через діяльність – практичну і теоретичну. У філософській літературі вказується на те, що пізнання як діяльність реалізується за допомогою системи пізнавальних засобів: 1) спостереження; 2) повсякденної практики; 3) експерименту; 4) моделі; 5) математичного апарату; 6) методологічної основи.

Отже, у діяльності з розслідування злочинів застосовуються як пізнавальні методи безпосереднього (почуттєвого) сприйняття: спостереження, виміру, опису, фіксації, порівняння, експерименту, та опосередкованого (раціонального) пізнання: індукція і дедукція, аналіз і синтез, аналогія, гіпотеза, моделювання, програмування й інші методи (кібернетичні, евристичні).

Одними з найбільш ефективних методів пізнання в розслідуванні злочинів є методи висування криміналістичної версії і моделювання. Криміналістична версія як система логічно обґрунтованих припущень про подію злочину й особистість злочинця дозволяє передбачити всі причинно-наслідкові зв'язки і варіанти подій і дій, здійснюючи їх перевірку процесуальними засобами.

Розглядаючи версію як уявну ретроспективну, логічну модель досліджуваної події, її обставин, особистості злочинця, багато видатних криміналістів у зазначеному розумінні не доходять єдиної точки зору. Їхні поняття «версія» і «модель» не збігаються, оскільки версія – один із найважливіших, але не єдиний елемент уявної моделі, що визначає її зміст [6, с. 208]. Модель злочину або його обставин створюється не тільки за рахунок гіпотез, але й за рахунок інших форм мислення, уявних образів, до того ж вона може представляти подію загалом або її фрагменти в динаміці.

Вірогідна модель події загалом або її окремих обставин виконує роль накопичувача і систематизатора інформації, служить пошуку відсутньої інформації, відбору суттєвої і відсіванню зайвої інформації. На основі одержуваної інформації висуваються і перевіряються нові версії, доповнюючи і змінюючи уявлення про досліджувану подію, її уявну модель.

Відомо, що процесуальна діяльність, безсумнівно, немислима без наявності тієї чи тієї інформації, що визначає динаміку розслідування справи, відзначимо, що нині неодмінним атрибутом життя стало стрімке зростання інформаційних потоків. Важко знайти таку сферу людської діяльності, де б не використовувалася інформація. До виникнення теорії інформації в 20–30-х роках ХХ ст. термін «інформація» вживався у значенні «повідомлення», «знання» та ін. Наприкінці 40-х років минулого століття Клод Шеннон, американський математик, створив математичну теорію інформації, яка відіграє важливу роль у технічних засобах зв'язку. У теорії Шеннона під інформацією розуміються не будь-які повідомлення, якими люди обмінюються та які передаються технічними каналами зв'язку, а лише зменшують невизначеність в одержувача інформації. Останнім часом вжиток широко ввійшли словосполучення «інформаційне поле», «інформаційний вибух», «інформаційна криза», «інформаційний вал» тощо. Якщо в 1963 р. енциклопедичний словник під «інформацією» визначав «повідомлення про щось», то в 1985 р. на сторінках «Літературної газети» одним з учених висловлено думку, що під інформацією необхідно розуміти більш широкі процеси, що це такий же національний стратегічний ресурс, як мінеральна сировина, електроенергія, транспорт. Вважаємо за необхідне приділити кілька слів такому поняттю, як «інформація».

Людство нині перебуває на такому етапі свого розвитку, коли подальший прогрес не тільки визначається рівнем матеріального виробництва, наявністю матеріальних і енергетичних ресурсів, але в не меншому ступені залежить від наукової інформації, від здатності й уміння людини ефективно використовувати здобуту інформацію.

У криміналістиці поряд із загальнонауковим поняттям інформації використовується поняття криміналістичної [6, с. 50] або криміналістично значимої інформації [8, с. 118]. Як відзначає О.С. Саїнчин, інформаційні процеси в діяльності з розслідування злочинів відрізняються великою складністю і специфічністю. Криміналістично значима інформація найчастіше не лежить на поверхні, не надходить «самопливом» по задалегідь

відомих каналах у розпорядженні правоохоронних органів. Оволодіння корисною інформацією сполучено з подоланням численних труднощів, перешкод і завад. Образно кажучи, розслідування злочинів уявляється «битвою за інформацію» [8, с. 90–98].

На нашу думку, специфічна складність інформаційних процесів у розслідуванні зумовлюється низкою обставин:

- неочевидність джерел інформації, які є в досліджуваному навколишньому середовищі, у т. ч. обставини місця події, та об'єктивні труднощі у визначенні їх причетності до пізнаваної події;

- фрагментарність і «розчинність» інформації, причетної до досліджуваної події, що ускладнюють її пошук, виявлення й оцінку;

- навмисні дії осіб, які маскують джерела інформації та перешкоджають її виявленню й адекватному сприйняттю;

- перекручування або знищення цікавої для слідчого інформації про обставини розслідуваної події, що виникає через об'єктивні умови (дощ, пожежу), а також внаслідок наміру або омани певних осіб;

- небажання у певних випадках передавати слідчому інформацію (приховування інформації);

- труднощі у вилученні (декодуванні) з названих причин одержуваної інформації;

- певні складності, пов'язані з належним правовим оформленням процесу виявлення інформації і її джерел, посвідчення, фіксації інформації, одержання в ході оперативно-розшукової діяльності та введення її в кримінальне судочинство;

- складність у встановленні справжніх зв'язків і відносин між обставинами досліджуваної події внаслідок уривчастості, недостатності, суперечливості, невідомому ступені вірогідності отриманої інформації, особливо на початковому етапі розслідування [8, с. 360–361; 9, с. 8].

На підставі цього зазначений автор дійшов висновку, що інформаційні процеси, що лежать в основі доведення як пізнавальної специфічної діяльності, спря-

мованої на розкриття злочинів, доцільно розділити на такі стадії.

1. Пошук і виявлення криміналістично значимої інформації.

2. Сприйняття і фіксація криміналістично релевантної інформації.

3. Обробка інформації.

4. Використання інформації. Якщо проблеми пошуку і виявлення криміналістично значимої інформації в науці криміналістики досліджені досить повно, то у сприйнятті, фіксації, обробці і використанні зазначеної інформації наукових розробок з такої тематики ще досить мало. У цьому розумінні робота В.В. Тішенка з цієї проблематики становить певний інтерес, і ми думаємо, що на окремих моментах її змісту необхідно зупинитися більш докладно.

Висновки. Виходячи з комплексу сприйняття і фіксації, на його думку, виявлена інформація повинна бути сприйнята суб'єктом пошуку, а саме: а) з'ясована її потенційна або фактична причетність до пізнавальної події; б) з'ясовані її природа і джерело одержання (люди як носії ідеальних і матеріальних слідів, предмети, документи, сліди); в) визначена її форма представлення (вербальна, буквено-знакова, цифровий, графічний, магнітний запис, відеозапис і ін.); г) декодована в необхідних випадках, тобто з'ясовані її зміст, переклад з однієї знакової системи в іншу, з використанням спеціальних знань і технічних засобів.

Ми розділяємо зазначену точку зору автора і хочемо додати, що здобуту інформацію необхідно зафіксувати для подальшого збереження, аналізу і використання. У слідчій діяльності фіксація інформації провадиться за допомогою процесуальних засобів в обов'язковому порядку і за допомогою технічних засобів на розсуд слідчого. Отже, фіксація інформації містить дії відповідного суб'єкта розслідування, спрямовані на процесуальне, техніко-криміналістичне або оперативне закріплення і посвідчення здобутої інформації (здебільшого разом з її носієм) у встановленому законом і підзаконними актами порядку з метою подальшого дослідження, збереження і використання.

Список використаних джерел

1. Особливий період в Україні діє – Верховний Суд: вебсайт. URL: <https://medoc.ua/blog/osoblivij-period-v-ukrani-diverhovnij-sud> (дата звернення: 26.08.2022).
2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 26.08.2022).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України № 4651-VI від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> (дата звернення: 26.08.2022).
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-ге вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор». 2019. 1384 с. URL: <https://jurkniga.ua/wa-data/public/shop/products/75/19/11975/attachments/Науково-практичний%20коментар%20Кримінального%20кодексу%20України.pdf> (дата звернення: 26.08.2022).
5. Втрати військових, цивільних осіб, представників силових структур внаслідок російського вторгнення в Україну. *Вікіпедія* : вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
6. Колмаков В.П. Юридична енциклопедія : у 6 т. / ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3. 792 с.
7. Тішенко В.В. Щодо проблем застосування та побудови криміналістичних методик у слідчій діяльності. *Інформаційне забезпечення розслідування злочинів* : матеріали IV Міжнар. «круглого столу», м. Одеса, 11–13 червня 2016 р. Одеса, 2016. С. 108–111.
8. Саїнчин О.С., Сиводєд І.С. Умисні вбивства військовослужбовців, які вчинені в умовах проведення бойових дій (кримінально-правовий, кримінальний процесуальний та криміналістичні аспекти) : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 470 с.
9. Сиводєд І.С. Розслідування умисних вбивств військовослужбовців, які вчинені в умовах проведення бойових дій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2021. 22 с.

References

1. *Osoblyvyi period v Ukraini diie – Verkhovnyi Sud [A special period in Ukraine operates – the Supreme Court]*: veb-sait. Retrieved from: <https://medoc.ua/blog/osoblivij-period-v-ukrani-di-verhovnij-sud> [in Ukrainian].
2. *Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiinu: zakon Ukrainy [On mobilization training and mobilization: the Law of Ukraine]* vid 21.10.1993 № 3543-XII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
3. *Kryminalnyi protsesualnyi Kodeks Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine]* (2012, April 13). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (Last accessed: 26.08.2022) [in Ukrainian].
4. *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]* (2019). / Za red. Melnyka, M.I., Khavroniuka, M.I. 11-te vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv. Retrieved from: <https://jurkniga.ua/wa-data/public/shop/products/75/19/11975/attachments/Naukovo-praktychnyi%20komentar%20Kryminalnoho%20kodeksu%20Ukrainy.pdf> (data zvernennia: 26.08.2022) [in Ukrainian].
5. *Vtraty viiskovykh, tsyvilnykh osib, predstavnykiv sylovykh struktur vnaslidok rosiiskoho vtorhnennia v Ukrainu [Losses of military personnel, civilians, and representatives of security forces as a result of the Russian invasion of Ukraine]*. Vikipediia: veb-sait. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80_%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BA_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83 (Last accessed: 06.08.2022) [in Ukrainian].
6. Kolmakov V.P. (2001) *Yurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia]*. u 6 t. / red. kol.: Shemshuchenko, Yu. S. (vidp. red.) ta in. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M.P. Bazhana. V. 3. p. 792 [in Ukrainian].
7. Tyshchenko V.V. (2016) *Shchodo problem zastosuvannia ta pobudovy kryminalistychnykh metodyk u slidchii diialnosti [Regarding the problems of application and construction of forensic methods in investigative activities]*. Informatsiine zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv: materialy IV Mizhnar. «kruhloho stolu». NU OIuA ta in. Odesa. Pp. 108–111 [in Ukrainian].
8. Sainchyn O.S., Syvodied I.S. (2022) *Umysni vbyvstva viiskovosluzhbovtziv, yaki vchyneni v umovakh provedennia boiovykh dii (kryminalno-pravovyi, kryminalnyi protsesualnyi ta kryminalistychni aspekty) [Intentional killings of servicemen committed in the context of hostilities (criminal legal, criminal procedural and forensic aspects)]*: monohrafiia. Odesa: Vydavnychy dim “Helvetyka” [in Ukrainian].
9. Syvodied I.S. (2011) *Rozsliduvannia umysnykh vbyvstv viiskovosluzhbovtziv, yaki vchyneni v umovakh provedennia boiovykh dii [Investigation of intentional killings of military personnel committed in the context of hostilities]*. Avtoref. dys. kand. yurid. nauk: 12.00.09. Kyiv, 2021. 22 s [in Ukrainian].

Syvodied Ivan,

PhD in Law

(Educational and Scientific Institute of Law named after Prince Vladimir the Great of Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2057-9609>

THEORETICAL PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT OF A MODEL METHOD OF INVESTIGATING OFFENSES COMMITTED IN THE OCCUPIED TERRITORY OF UKRAINE

Annexation by the Russian Federation of Ukrainian Crimea in 2014, occupation together with representatives of terrorist organizations of the so-called “DPR” and “LPR” of parts of the territories of Donetsk and Luhansk regions, as well as from the beginning of the full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022 – Kyiv, Chernihiv, Zhytomyr and Sumy regions, which were later liberated by the Armed Forces of Ukraine, and Kharkiv, Zaporizhzhia, Kherson, and Luhansk regions, the liberation of which continues to this day, does not mean that Ukraine “automatically” bears no responsibility for the violation of the rights of Ukrainian citizens who are temporarily occupied territory. Despite the conditions of military aggression and full-scale hostilities, the obligation to investigate human rights violations exists even in difficult and dangerous conditions, including conditions of military conflict, including when the events that led to the need to investigate violations occur in an atmosphere of widespread violence and investigators must work under conditions of obstacles and difficulties that force them to resort to less effective methods of investigation in the conditions of hostilities.

With the general trend of a decrease in the level of crime in 2022 in the territory under the control of Ukraine, the facts of an increase in their number in the temporarily occupied territories, not under the control of Ukraine, relative to civilians, including the least protected category, such as women, children, elderly people, are of particular concern from gender, people with disabilities, related to murders, rape, illegal deprivation of liberty and abduction of persons, including minor children, seizure of other people’s property by violence, ecocide, mass destruction of people, etc. There are rare cases of intentional murders that are connected with the concealment of a corpse, imitation of death during combat events, etc.

As of May 27, 2022, according to available information from open sources, the Prosecutor General’s Office registered 20.877 crimes of the Russian Federation against Ukraine, including 14.193 crimes of aggression and war crimes and 6.684 crimes against national security. Along with this, as of June 21, 2022, 1.333 bodies of local residents who

died at the hands of the occupiers were found in Kyiv region alone, 213 bodies have not yet been identified, and another 300 people are considered missing.

At the same time, the vast majority of these crimes are committed by servicemen of the Russian Federation, mercenaries of private military companies fighting on its side, representatives of the so-called terrorist organizations “DPR” and “LPR”, collaborators in the relevant criminal groups.

At the same time, the disclosure and investigation of these offenses poses serious difficulties for investigative bodies and the prosecutor’s office.

Since the existing domestic criminalistic doctrine lacks work on the creation of a separate method of investigation of criminal offenses committed in the occupied territory, our study is devoted to highlighting the problems of building a type and inter-type method of investigation of offenses committed during hostilities in the temporarily occupied territory of Ukraine in the period from the beginning the conduct of anti-terrorist and joint forces operations during 2014–2022 and a full-scale Russian invasion of Ukraine on February 24, 2022 to the present.

Key words: *methods of investigation, military operations, full-scale war, temporarily occupied territories of Ukraine, specific and interspecies methods of investigation of offenses.*

Надійшла до редколегії: 25.08.2022